

և գերմանական բնաւորութեան յատկութիւններն են : Շէքսպիրն եւս իրեններն ունի, բայց այս թերութիւնները բոլորովին ոչինչ են բաղդատմամբ այն վեմէ և շահաւէտ տեսարանաց, որովք լինեն իրենց գործերը : Տխուօի և Պոմպոլէի մէջ պիտի կարենանք Ծիւի Էսփի 27 արարուածի 57 և 87 տեսարանաց և մի և նոյն արարուածն այնչափ յաջողութեամբ վերջացնող պատկերին համանման տեսարաններ գտնել : Ո՞վ կը համարձակի ժխտել 37 արարուածի վերջը եւ բոլոր 47 արարուածին մէջ տիրող ազդեցութեան ուժգնութիւնը : Միթէ սքանչելի չէ՞ այն տեսարանը, յորում Գալֆանթօյի գալուստը բոլոր դաւադիրները սարսափահար կ'ընէ, 'ի բաց առեալ Վէրրինան և Ֆիէսզը, որ իւր ճարտար խորամանկութեամբ զայնս կը սրտապնդէր եւ իրենց տղայական երկիրդին համար զիրենք ամօթահար կ'ընէր :

(Շարունակելի :)

#### ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ

Անցեալ ամսոյ 26 էն 27 լուսնալու գիշերուան ժամը 9 ին ըստ սովորութեան Բեթլէհէմի մեր վանուց Տէսուլը և միաբանները յեկեղեցի կ'իջնեն ժամերգութիւն ընելու համար : Տակաւին ժամերգութիւն չսկսած Տէսուլը Ս. Ծննդեան պարը կ'իջնէ և կը տեսնէ որ մեր պատկերներէն Ս. Լուսաւորչի և Ս. Նիկողայոսի պատկերները մաղի նման ծակծկուած են, պահնորդներուն կը հարցնէ, նոքա կը պատասխանեն թէ չենք գիտեր : Նոյն օրը Տէսուլը Ս. Աթուոյս կառավարութեան կը տեղակազրէ և առ այս բռնաբար կ'ուղղուի տեղացի կառավարչին,

Կառավարիչը այս մղեւնդական գործոյն և այն ննջեցեալին դէպքին, որոյ յուրարկաւորութեան դէմ զօրքերը Յունաց դրգմամբ Եկեղեցւոյ դուռը գոցած էին և զոր անցեալ ամսոյ Սիշնի մէջ հրատարակած եմք, քննութեան համար զօրաց Հրամանատարը և տեղացի էֆէնտի մը քննիչ կը նշանակէ և միանգամայն Ս. Պատրիարքին կը գրէ որպէս զէքննիչ մը ևս Ս. Աթուոյս կողմէն ղրկուի : Վանուցս Արժաւագ Քարգմանը և վերոյիշեալ քննիչները կ'երթան 'ի Բեթլէհէմ և կը քննեն թէ պատկերաց ծակծկուիլը և թէ ննջեցեալն դէպքը : Ըստ ամենայնի կը համոզուին քննիչք, որ պատկերներն նոր ծակծկուած են դանաւով և խոշոր ու մանր գամբրով, նոյն պէս քննելով կ'ստուգեն, որ մեր յուրարկաւորութիւնը առակ նշաւակի եղած է Յունաց նենդութեան և տեղացի կառավարութեան կողմնակալ ընթացքին : Այս ամենը տեղեկագրելով քննիչներն կը վերադառնան Երուսաղէմ : Կառավարիչը, չենք գիտեր ինչ պատճառաւ, պատկերներու մասին եղած քննութիւնը իբրեւ չեղեալ համարելով մի և նոյն քննիչները վերստին կը ղրկէ 'ի Բեթլէհէմ վերաքննութեան համար, և որպէս զի նախկին քննութիւնը բոլորովին ունայնացնեն, Երուսաղէմի զօրքերէն երկու սուտ վկայներ եւս կը ղրկեն, վկայելու համար թէ մենք ասկէ վեց ամիս առաջ երբ պահնորդութեան պաշտօն կը վարէինք, այս պատկերները այն ատենէն ծակծկուած էին, բայց սրովհետեւ ստութիւնը միշտ կը խոցտառակուի, ուստի յիշեալ սուտ վկաներուն վկայութիւնները զիրար չ'ընեն լով և ուրիշ յայտնի պարագայներ չը նպաստելով կառավարութեան գիտմանց, նոյն իսկ քննիչները կը խոստովանին, որ պատկեր-

ներու շատ ծակերընոր են , թէև բնաւ օշուտ մը չտեսնուեցաւ 'ի պաշտպանութիւն մեր իրաւունց սոյն կրկին քննութիւններէն :

- Ս . Քաղաքիս Կառավարիչը անարգարատիրութեամբ Բ . Գուռը տեղեկագրելով ներկայ տարւոյս Մարտի 12 թուով Յունաց նպաստաւոր հրամանագիր մի բերել կը տայ . որով կը հրամայուէր Յունաց աւելել տալ մեր եկեղեցւոյ բարձր ձեղունի կից երեք պատուհանները . թէ և մէք այս հրամանագրին դէմ բողոքեցինք Բ . Դրան . այլ Կառավարութիւնը առանց նոյն իսկ իրեն սեղեալ բողոքին կարեւորութիւն տալու անմիջապէս Յունաց աւելել տուաւ բուռն զօրութիւն 'ի գործ դնելով մեր դէմ . և այն ոչ ըստ հրամանագրի բարձր ձեղունի կից պատուհանները , այլ մէջ տեղիներն : Ներկայ ամսոյս սկիզբը Յոյնք նոյն հրամանագրի զօրութեամբ կը պատրաստուին դարձեալ աւելել յիշեալ պատուհանները . ուստի վերջտին բողոքեցաւ Բ . Գուռը և միանգամայն Ազգ . Կատրիաքարանը . և ընդ նմին միաբան եղբայրներէն մի քանիսը Բեթլէհէմ գիւմից այս մերկապարանոց անիրաւութեան առաջն առնելու և մեր արգար իրաւունքները պաշտպանելու համար : Յոյնք չ'յաջողեցան իրենց նենգ դիտաւորութիւնը յառաջ տանիլ . և մի քանի օրէն յետոյ եւս Բ . Դոնէն արգիլական հրամանագիր եկաւ , որ իսպառ կ'արգելար վէճի տակ եղած տեղերու երկուստէք աւելն մինչեւ Մասնաժողովի վերջանալը , որ կազմուած է մեր և Յունաց մէջ ծագած Բեթլէհէմի եկեղեցւոյ միւշտէրէկութեան խնդիրը քննելու : Յոյնք տեսնելով որ մեր իրաւունքները իւրացնելու իշխանին անկատար մնաց , լիստութեամբ և անիրաւութեք բողոք մի

կ'ուղղեն Բ . Գուռը , որպէս թէ Հայք Յունաց իրաւունքները կրքոնաբարեն . Բ . Գուռն ևս Յունաց անխիղճ զոպարտութիւններէն պատրուելով , Կառավարիչն եւ կած հրամանագիրը ըստ իւր քմաց և 'ի նպատակ Յունաց մեկնելով հրաման կը տայ Յունաց , որ ուղաճնուն պէս աւելն , խեղաթիւրելով միանգամայն արգիլման հեռագիրը , թէ Բ . Գուռն արգիլած է ոչ թէ վերի ձեղունի կից պատուհաններն , այլ անոնցմէ վար եղածները : Յոյնք ամսոյս 19ին Կառավարութեան ղինու զօրութեամբ կուղեն աւելել Մեր սեպհական տեղերը . տեղոյն մեր միաբանութիւնը այս անիրաւութեան դէմ բուռն ճգամբ կ'ընդիմանայ և կ'արգիլէ Յունաց մտադրած իրաւակապտութիւնը և միանգամայն եղելութիւնը Ս . Ա . Թոռոյս Կառավարութեան կը հաղորդէ , որով Յոյնք չեն յաջողիր աւելել . բայց 'ի յագուրդ իրենց չարութեան մեր մէկ կանթեղը կը կոտրեն . անմիջապէս բողոքներ կ'ուղղուին առ Կառավարիչն . պատասխաններ կը տայ միմեանց հակասական . միւս կողմէն միաբանութիւնը տեսնելով որ Յոյնք մարդիկ կը զրկեն մեծ զօրութեամբ իրենց չարութիւնը 'ի գործ դնելու . սաստիկ կը յուզի և քանի մի եղբայրներ անմիջապէս Բեթլէհէմ կ'երթան իրենց եղբարց օգնելու և Ազգ . նուիրական իրաւունքներն անաղարտ պահելու : Երկրորդ օրը զօրաց Ընդհ . հրամանատարը որ պաշտօնապէս Բեթլէհէմ ղրկուած էր Կառավարէն իւր անիրաւ հրամանը 'ի գործ դնելու , մեր եկեղեցին զօրբերով կը լեցնէ և փորձ կը փորձէ ամեն միջոցներով մեր իրաւունքները Յունաց ոտնակոխելու տալու . սակայն տեսնելով որ միաբանու-

Թիւր սրատրաստէ մեռնիր. քանի՞ թէ Ս դր. իրաւունքները ոտնակոխ տեսներ. տես. ներքով որ ամենքն ալ յօժարութեամբ իրենց գլուխը կը խոնարհեն տէրութեան սուրբին՝ յայտարարելով թէ տէրութիւնը այսպիսի բռնական հրաման բնաւ չը տար, յետ կը թողու գործը և եղելութիւնը կառավարչին կը հեռագրէ. միտքանութիւնն ալ Ս. Ա. Թողոյս, անմիջապէս դարձեալ բողբ մի կուղղուի, յառաջ բերելով հրովարտական հրամանը, բացատրելով վերջին հրամանագրի ճիշդ իմաստը, պահանջելով Յունաց այս մասին ունեցած բացայայտ մէկ հրամանագիրը, ներկայացնելով իւր գրերու հակասութիւնը. սակայն նա ամենեւին անպատասխանի թողով սոյն գիրը. վերջնալուսին մէկ խումբ զօրք եւս կը ղրկէ և մի և նոյն ժամանակ Միւֆթին Իտարէի տեղացի տաճիկ երկու ժողովական և արձանագրութեանց Տեսուչը կը ղրկէ Ս. Պատրիարքին արիւնհեղութիւն սպառնալու: Ս. Պատրիարքը աւմեն կերպիւ կը պաշտպանէ Տէրութե հրովարտական իրեն յանձնուած Ազգ. իրաւունքները, և կը յայտարարէ թէ բնաւ չը կրնար ներել որ Ազգին իրաւունքներէն մազիւ չափ Յունաց զոհւին, և առ այս Օսմանեան երջանկայիշատակ Սուլթանաց բարձր Հրովարտականերու իմաստը կը համառօտէ. և հրամանագրի ճիշդ իմաստը կրկին անգամ բացատրելով իւր գրոյն պատասխանն կ'ուզէ. բայց արձանագրութեց Տեսուչը հրովարտականերուն ունին չը դնելով՝ նոր և գաղանափողի պատրաստուած արձանագրութիւններով կը պատասխանէ. ըսելով թէ հրովարտականերէն նախապատիւ են արձանագրութիւնք, որք անիրաւութեամբ, բռնութեամբ և զինու զօրութեամբ 'ի գործ դրուած յափշտակութեանց արձանագրու-

թիւններն են. և ընդ նմին կ'ըսպառնայ թէ « քիւնհեղութիւն պիտի պատահի եւ պատասխանատուն Գուք պիտի լինիք թափուած արեան և ապրտամբ Տէրութեան: Ս. Պատրիարքը կը բողբէ այս խօսքերուն դէմ յայտնելով որ Հայոց Ազգը միայն հրովարտականերով իր իրաւունքը կը պաշտպանէ, և ոչ մէկ ժամանակ այլոց իրաւունքը յափշտակելու փորձեր չէ ըրած. մեր կողմէն ոչ մէկ ժամանակ խռովութեան, կռուոյ և ապրտամբութեան նշոյլներ խի չեն տեսնուած. և թէ դուք շատ լաւ գիտէք թէ յուսմէ՞ ծագած է ապստամբութիւն և կը ծագի. դուք ինձ արիւնհեղութիւն կը սպառնաք. մինչդեռ ես իրաւունք կը գոչեմ ըստ հրովարտական, սպասեցէք գոնէ մինչեւ Բ, Գուռը ուղղած հեռագրիս պատասխանին. սակայն նոքա կը վերադարձնեն իրենց առաջին խօսքերը: Ս. Պատրիարքը այլ եւս չը կարենալով հանդուրժել, յուզեալ կը գոչէ. կառավարութիւնը քանի որ չը յարգեր հրովարտակաները, քանի որ 'նոր արձանագրութիւնները հրովարտականերէն նախապատիւ կը համարի. քանի որ միաբանութիւնս կոտորել կ'ըսպառնայք. վերջապէս քանի որ Տէրութեան բարձր հրովարտական պատիւը եւ ըստ այնմ Ազգիս իրաւունքները սրաշտպանելու ապստամբութիւն կը կոչէք. աւելի լաւ կը համարիմ հրաժարիլ պաշտօնէս, քան տեսնել հրովարտական պատուոյ նուազումն եւ Ազգիս իրաւանց կորուստը. զայս ըսելով տակաւին յիշեալ ժողովականները չ'մեկնած կը սկսի գրել իւր հրաժարականն առ Բ. Գուռն և առ Ազգ. Պատրիարքարանը, ծանուցանելով միանգամայն կառավարչին:

Կառավարիչը չորս միլիոն Հայոց

Աղգի ցկեանս պատրիարքի հրամարու  
կանին վրայ փոխանակ Բ. Դրան հրա-  
հանգին գիմերու, ինչպէս որ մեզ հա-  
մար եկած հրամանագրերուն գործա-  
դրութիւնը Յունաց բողոքին վրայ  
միշտ պիտի լիարժեք է, Բ. Դրան վե-  
րաստին հարցնեմ ըսելով, շարու-  
նակեց ընդհակառակին իւր բռնու-  
թիւնները. քանիցս զինաւ զօրու-  
թեամբ իւր միտքը չը կարենալով յա-  
ռաջ տանիլ և միարանութեան ան-  
վեհեր դիմադրութեամբ յայտնի իրա-  
ւունք մը յայտնի բռնաբարել, նեն-  
գութեան և խաբէութեան կը դիմէ :  
Երկրորդ օրը մենչդեռ Միաբանութիւ-  
նը կասկածելով կ'ուզէ իւր գիշերա-  
յին պահպանութիւնը շարունակել.  
զօրաց ընդհանուր Հրամանատարը  
իւր հաւատքին, իւր զինուորական  
պատուոյն եւ գլխոյն վրայ կերգը-  
նու, թէ առանց Ձեզ լուր տալու  
քան մը չեմ ընել. թէ Կառավարիչը  
Բ. Դրան հրահանգին դիմած է վե-  
րաստին, խնայեցէք զօրքին, որ չորս օրէ  
ի վեր տալոյստակներու վրայ անհան-  
գիստ է և տեղերնիդ գացէք : Միա-  
բանութիւնը վստահելով այս երդ-  
մանց և խղճահարելով արքունի զօ-  
րաց կրած նեղութիւններէն՝ եկեղե-  
ցին թողլով վանք կը քաշուի. Կառա-  
վարութիւնը կը սկսի միջան գործել,  
գիշերացն Երուսաղէմէն երկու ժողո-  
վական կը դրկէ. որք զօրքը Յունաց  
վանքէն եկեղեցի լեցնելով և բոլոր  
գոնները պաշարելով՝ կէս գիշերը մէկ  
ժամ անցած Յունաց սուրբ կը տան.  
Ժամը իննին մեր լուսարարը ըստ իւր  
պարտաւորութեան եկեղեցի կերթաց  
կանթեղները վերալուսելու. կը տես-  
նէ եկեղեցւոյ յատակը փռուով ծած-  
կուած. լուր կը տայ Տեսչին, միաբա-  
նութիւնը եկեղեցին կը վաղէ, արդա-  
րեւ կը տեսնէ եկեղեցին, սեղանները,

անթիւները աղտեղութիւն թաթաւած,  
կը տեսնէ որ փոխանակ երկու պա-  
հապան զօրաց, խուռն բաղմութիւն  
մը եկեղեցւոյ մէջ պտուկած է. կը  
հարցնէ ինչ է այս մեր եկեղեցւոյ վե-  
ճակը. ոչ որ չը պատասխանէր. հա-  
տարակ զինուոր, տանապետ, հարիւ-  
րապետ ամենն ալ լուռ. Հրամանա-  
տարը կը կոչէ. հարիւրապետը Յու-  
նաց վանքը ելլով պատասխան կը  
բերէ թէ պառկած է և ժամը մէկին  
կրնայ տեսնուիլ. կրկին ոտիպմամբ կը  
կոչէ, որոյ վրայ Հրամանատարը Յու-  
նաց վանքէն ելլելով՝ զօրանոց կ'եր-  
թայ և հարիւրապետը լուր կը բերէ  
թէ զօրանոցը Ձեզ կ'ըսպասէ.  
կ'երթան կը յիշեցնեն իրեն երդում-  
ները եւ տուած պաշտօնական վստ-  
տահութիւնները, ի սկզբան անգէտ  
կը ձեւանայ գործուած իրաւապղծու-  
թեան. հարիւրապետին կը հարցը-  
նէ, հարիւրապետը պատասխանե-  
լու կը տատամնի, և ի վերջոյ գիշե-  
րայն Երուսաղէմէն եկող ժողովական-  
ներէն մին կը յայտնէ թէ մեք աւ-  
լել տուինք Յունաց մեր ամենուն ներ-  
կայութեան : Միաբանութիւնը խոր-  
տիւ բողոքելով այս նենգութեան դէմ  
լի վնասը կը վերադառնայ Ս. Աթոռս.  
կը դիմէ Ս. Պատրիարքին՝ խորհրդակ-  
ցութեամբ այս ցաւերուն դարման մի  
ընելու և հարկ եղած տեղը բողոքե-  
լու : Վերջ ամենայնի որոշուեցաւ ընդ-  
հանուր Միաբանութեան կողմէն բո-  
ղոքոյ հեռագրեր ուղղել և ուղղուե-  
ցան առ Բ. Դուռն և առ Աղգ. Պատ-  
րիարքարանն լի յուսով, որ անշուշտ  
Կայսերական բարեխնամ Կառավարու-  
թիւնը այս ամեն անիրաւութեանց  
դէմ արդարութիւն կը հրամայէ :